

նացած տեղը (վառարան, foyer) կը տպուկի նկարը, որ ի յայտ կը բերուի քիմիական քանի մը խառնուրդներով:

Աչքը խոշորացոյցի փոխարէն ունի քանի մը բեկանող թաղանթներ և շրջաններ, այսինքն եղջերայինը, առջևի խուցին հեղուկը, ոսպը և ապակեմման մարմինը, որոնք կը բեկանեն ճառագայթները և կը կեդրոնացնեն, բնականոն աչքին մէջ, ճիշդ ցանցենիին թաղանթին վրայ, փայտիկներու և արկղիկներու մէջ: Ասոնք կը փոխադրեն, նուրբ թելերու միջոցով, այդ տպաւորութիւնը ուղեղի տեսողութեան կեդրոնին, և ան ալ առանձին թելերով կ'արթնցնէ գիտակցութեան կեդրոնը և մարդը կամ կենդանին կը պատկերացնէ ճշգրտօրէն այն առարկան, որ արձակած է աչքին մէջ թափանցած լոյսի ճառագայթները:

ԲԺ. Ե. ՏԷՐ ԴԱԻԹԵԱՆ

Ա Ր Ի Ի Ն Ը

Է.

ԱՐԵԱՆ ՇԵՐՏԻԿՆԵՐԸ

Արեան շերտիկները — կամ Բիցօցերօի շերտիկները — արեան մէջ գտնուող կազմական տարրերէն ամէնէն փոքրերն են: Անոնք կազմուածքի մէջ հոսող արեան մէջ, կլոր չեն ինչպէս կարմիր և ճերմակ գնդիկները, այլ ցուպի ձևով, վերին աստիճանի թափանցիկ, 2 - 3 միկրոն երկարութեամբ: Երբ արիւնը մարմնէն գլուխ հոսի, անմիջապէս կը ստանան կլոր գնդիկի ձևեր և կարճ ժամանակէն բոլորովին կը խառնուին մակրոզած արեան նեարդերուն հետ: Անոնց թիւը մէկ խորանարդ միլիմետրի մէջ, հաւասար է 250,000ի, 5,000,000 կարմիր և 8,000 ճերմակ գնդիկի դէմ:

Բայց այդ թիւը ենթակայ է խոշոր փոփոխութիւններու: Հաւանական է որ անօթութիւնը կը պակսեցնէ, իսկ առատ ճաշ մը կ'աւելցնէ անոնց քանակը: Վարակիչ հիւանդութիւններու ընթացքին արեան շերտիկներուն թիւը կ'աւելնայ, (թոքատապի, կարմրուկի, քութէշի, օձացաւի (Erysipèle). տիւպերկիւլօզի, քաղցկեղի ընթացքին). բացառութիւն կը կազմէ ժանտաւորը:

Միևնոյն երևոյթը կը նկատուի առատ արիւնահոսումներէն յետոյ: Շարք մը արեան հիւանդութիւններու ընթացքին, որոնց յատկանիշն է թէ ներքին և թէ արտաքին առատ արիւնահոսումները, շերտիկները թէ քանակի, թէ ձևի և թէ մեծութեամբ յատկանշական փոփոխութիւններ կը կրեն:

Միևնոյն այժմ գեռ լուսաբանուած է, թէ ուր կը կազմուին շերտիկները: Բայց հաստատուած է որ անոնք ինքնուրոյն մասնիկներ են, ոչ մէկ կապ չունին կարմիր և ճերմակ գնդիկներու հետ: Շատ

հաւանական է որ անոնց ծնունդ կու տան ոսկրածուծը կամ փայծաղը:

Գիտական նորագոյն ուսումնասիրութիւնները կը ցուցնեն թէ որքան բարդ և կարեւոր է շերտիկներու գերը մեր կազմուածքի տընտեսութեան մէջ:

Նախ կը կարծէին թէ շերտիկները կը նպաստեն միայն արեան մակարդուելուն, բայց այժմ հաստատուած է որ անոնք գլխաւոր դերը կը խաղան այդ երեոյթին մէջ, և, արիւնին՝ երակներէն դուրս հոսելէն վերջ քայքայուելով, կը ծառայեն իրրե խմոր, իրրե մակարդ, որու միջոցով արիւնը կը մակրդուի, կը պաղի ու կը վերածուի թանձր հեղուկի մը: Եւ եթէ արեան շիճուկէն բաժնենք շերտիկները, մակարդումը կիսատ կը մնայ և ամէն պարագայի մակրդուած արիւնը չի կծկուիր, չի պնդանար:

Արեան մակրդուելուն շնորհիւ է որ մեր մարմնի վերքերէն առաջացած արիւնահոսութիւնները յաճախ կը կտրուին իրենք իրենց վերքի բացումածքին շուրջը մակրդուած արիւնը պնդանալով խցանի մը պէս կը փակէ անցքը: Այն պարագային, ինչպէս տեսանք շերտիկներու թիւը նուազած կ'ըլլայ մեր կազմուածքին մէջ հիւանդութիւններու և թէ ժառանգական զանազան սրայմաններու շնորհիւ մակրդումը թոյլ և զանդաղ ըլլալով, արիւնը բաւականաչափ չի պնդանար խցանի գեր կատարելու համար և ահա, փոքրիկ վերք մը, աննշան քերծուածք մը, տղրուկի մը խայթումը, կամ քաշուած ակոյայի մը վերքէն, այնքան արիւն կը հոսի, որ շատ անգամ կրնայ մահուան պատճառ դառնալ:

Մենք տեսանք թէ շերտիկներու թիւը կը շատնայ վարակիչ հիւանդութիւններու ընթացքին: Այդ երեոյթը գլխաւորապէս տեղի կ'ունենայ հիւանդութեան այն շրջանին, երբ հիւանդ կազմուածքը կը պատրաստուի պաշտպանուելու այդ հիւանդութեան դէմ: Հաւանական է ենթադրել, որ շերտիկները կը պարունակեն որոշ պաշտպանողական, պատուապաշտիչ նիւթեր: Այդ ենթադրութիւնը բոլորովին անհիմն չէ, քանի որ փորձով ապացուցուած է անոնց մանրէասպան յատկութիւնները:

Վերջապէս կարելի է զտել շերտիկներէն այնպիսի նիւթ մը, որ ներմուծելով կազմուածքին մէջ կը թուլացնէ արեան հոսանքին ուժը և կը նուազեցնէ անոր ճնշումը:

Այս բոլոր երեոյթները կը ցուցնեն թէ որքան բարդ է շերտիկներու գերը թէ առողջ և թէ հիւանդ կազմուածքին մէջ: Եւ ապագայ ուսումնասիրութիւնները այդ ասպարէզին մէջ կրնան նոր հորիզոններ բանալ առողջապահութեան արտաբանութեան առաջ:

ԲԺ. Ե. ՄԻՆԱՍՅԱՆ